

Význam regionální spolupráce při prezentaci knihy

29.10.2025 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Ústav pro studium totalitních režimů postupně přináší svou monumentální publikaci *Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu přímo do českých regionů. Proč se rozhodlo knihu představovat mimo hlavní město a co tím se chce veřejnosti sdělit? Zeptali jsme se na to ředitele Ladislava Kudrny:*

Především chceme, aby se výsledky několikaletého výzkumu dostaly co nejbližší k lidem. Publikace *Popravení z politických důvodů* je mimořádná nejen svým rozsahem – přes tři a půl tisíce stran –, ale i svým obsahem. Mapuje konkrétní lidské příběhy těch, kteří byli po únoru 1948 popraveni za své politické postoje, odpor nebo jen za to, že se odmítli podříditi totalitní moci. Naším cílem není pouze vydat knihu, ale vést společenský dialog. Proto ji představujeme v regionech, odkud tito lidé pocházeli, kde žily jejich rodiny, kde stále existuje živá paměť. Tam je tato práce nejvíce potřebná.

Proč považujete regionální spolupráci za klíčovou součást práce ÚSTR?

Historie totalitních režimů se neodehrávala jen ve vládních kancelářích nebo věznicích v Praze – psala se ve všech městech a obcích republiky. Každý region má své vlastní tragické i hrdinské příběhy. Proto spolupracujeme s regionálními muzei, archivy, školami, univerzitami i kulturními institucemi. Díky této spolupráci můžeme propojit vědecké poznatky s autentickou místní pamětí. Často se stává, že právě při regionálních prezentacích se k nám dostávají nové informace, fotografie, dokumenty nebo vzpomínky pamětníků. To má pro historický výzkum obrovskou hodnotu – ale zároveň to posiluje vztah místních komunit k vlastní minulosti.

Jaký dopad mají tyto regionální akce na veřejnost?

Lidé často přicházejí s tím, že o konkrétních osudech z jejich okolí nikdy neslyšeli. Setkání s těmito příběhy je pro ně velmi silné – nejen kvůli historickému rozměru, ale i proto, že se dotýkají základních otázek svobody, odvahy a lidské důstojnosti. Často se stává, že regionální akce vyvolají novou vlnu zájmu – školy se hlásí o vzdělávací materiály, místní instituce připravují vlastní výstavy nebo besedy. Tím se z historie stává živá součást komunity, ne jen minulost uzavřená v knihách.

Jak tento přístup zapadá do širšího poslání ÚSTR?

Ústav pro studium totalitních režimů vznikl proto, aby zkoumal a připomínal zločiny nacismu a komunismu. Ale stejně důležité je, aby se tyto poznatky promítaly do veřejné debaty, do vzdělávání a do každodenního života společnosti. Regionální spolupráce je pro nás cestou, jak to naplňovat. Nejde jen o popularizaci vědy, ale o občanské vzdělávání v tom nejlepším slova smyslu. Pokud se nám daří prostřednictvím našich knih, výstav a debat posílit v lidech zájem o historii a citlivost vůči nesvobodě, pak má naše práce smysl.

Znamená to, že kniha *Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu* je i určitým morálním gestem?

Určitě ano. Je to především výraz úcty k obětem. Každý příběh v této publikaci představuje konkrétního člověka – se jménem, rodinou, profesí, životem, který byl násilně přerušen. Když tyto osudy připomínáme v místech, odkud ti lidé pocházeli, dáváme jim symbolicky zpět místo v dějinách i v paměti společnosti. A právě v tom spočívá smysl regionálních prezentací – vracet historii tam, kde

vznikla, a pomáhat společnosti lépe porozumět tomu, odkud přicházíme.

Tímto způsobem se projekt *Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu* stává nejen historickou publikací, ale i součástí širšího úsilí o kultivaci veřejné paměti a občanské odpovědnosti. Připomínání obětí politického násilí není pouze návratem k minulosti – je také varováním pro přítomnost a závazkem do budoucna. Každé vyslovené jméno, každý znovuobjevený příběh pomáhá chránit hodnoty svobody, lidské důstojnosti a právního státu, na nichž stojí naše demokratická společnost. V tomto smyslu je kniha nejen vědeckým dílem, ale i poselstvím o tom, že paměť a morálka patří k sobě – a že bez nich nemůže existovat skutečně svobodná společnost...

Děkujeme za rozhovor.

Petr Mallota a kol.: Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu

Vydal Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s nakladatelstvím Academia, Praha 2024

Rozsah: více než 3 600 stran ve čtyřech svazcích

Náklad: 800 výtisků

Unikátní kolektivní monografie *Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu* přináší dosud nejucelenější soupis a analýzu případů osob popravených z politických důvodů po roce 1948. Publikace vznikla jako výsledek mnohaletého výzkumu Ústavu pro studium totalitních režimů a práce rozsáhlého autorského kolektivu vedeného historikem **Petrem Mallotou**.

Na základě archivních dokumentů, soudních spisů, dobového tisku i osobních svědectví autoři rekonstruují osudy více než tří set mužů a žen, kteří byli odsouzeni a popraveni v inscenovaných politických procesech komunistického režimu. Kniha vrací těmto lidem jména, tváře a životní příběhy – a zároveň ukazuje systémovou povahu politického násilí v poválečném Československu. Publikace, vydaná v **prosinci 2024**, vzbudila mimořádný ohlas odborné i čtenářské veřejnosti. Koncem roku 2025 je její první náklad již téměř vyprodán, což svědčí o silném společenském zájmu o téma politických represí a o rostoucí potřebě vyrovnávat se s minulostí komunistického režimu. Kniha je určena odborníkům, studentům i širší veřejnosti a její vydání doprovází série regionálních prezentací pořádaných ÚSTR po celé České republice.

AUTOR: PETRA JUNGWIRTHOVÁ

FOTO: TOMÁŠ KASSAL, MĚSTO ŽATEC

<http://www.ustrcr.cz/vyznam-regionalni-spoluprace-pri-prezentaci-knihy>